

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ЛЕКСИЦІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

У статті проаналізовано актуальні комунікативні стратегії навчання англomовній суспільно-політичній лексиці (сучасні технології навчання “у співпраці” на основі графіко-візуальної стратегії; прийоми рольових ігор; виступів (брифінгів); інтерв’ю; дискусій (дебатів); переговорів; проектів; навчання аргументуванню та контраргументуванню; навчання оцінюванню певних предметів (подій чи явищ); англomовній політичній дискурсу тощо); які апрікуються на заняттях зі слухачами Воєнно-дипломатичної академії (ВДА) із врахуванням їх майбутньої фахової діяльності. Застосування вищезазначених комунікативних стратегій навчання викликане необхідністю формування ключових комунікативних компетенцій магістрів військового управління в міжнародних відносинах (МВУМВ) та здійснюється з позиції системно-діяльнісного й особистісно орієнтованого підходів.

Ключові слова: суспільно-політична лексика; графіко-візуальна стратегія; рольові ігри; прийоми; проекти; політичний дискурс.

Постановка проблеми. На сучасному етапі викладання іноземних мов у ВНЗ України спостерігається значне зростання інтересу до суспільно-політичної лексики у зв’язку зі зростаючою інтенсивністю міжнародних контактів та політикою інтеграції України в європейський та світовий політичний; економічний і соціальний простір. Важливість вивчення іноземної суспільно-політичної лексики у ВДА викликана необхідністю формування ключових комунікативних компетенцій слухачів – майбутніх МВУМВ; головними з яких є загальнокультурні; інформаційні; особистісні. Враховуючи той чинник; що сучасна англomовна суспільно-політична лексика відображає політичні процеси та соціально-політичні; економічні й ідеологічні трансформації в суспільстві в цілому; робота з матеріалами суспільно-політичного характеру також допомагає пов’язати навчальний матеріал з реальними подіями; що відбуваються в світі та в країні; оптимізуючи таким чином досягнення практичних і освітніх цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику стратегій навчання іноземній суспільно-політичній лексиці у ВНЗ висвітлено в працях Н. Безпалової [1]; Ю. Брітана [2]; Н. Гейко [3]; М. Нарійчук [4]; Г. Трапезникової та Ф. Хабібুলліної [5]; А. Чудінова [6] тощо. Однак іншомовна підготовка МВУМВ у зазначеному аспекті є одним із малодосліджених питань сучасної педагогіки у зв’язку з різними підходами та практичною відсутністю цілісної системи таких фахівців.

Метою статті є визначення основних комунікативних стратегій викладання курсу англomовної суспільно-політичної лексики майбутнім МВУМВ на основі врахування у навчально-виховному процесі їх майбутньої фахової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Суспільно-політичні матеріали; що використовуються на заняттях зі слухачами ВДА; є різноманітними в стилістичному і жанровому відношенні. У загальних рисах їх можна розділити на 3 групи: 1) документально-ділові матеріали (конституції і законодавчі акти); 2) інформаційно-описові матеріали (інформаційні замітки; довідкові матеріали; історичні описи та огляди); 3) публіцистичні матеріали у вузькому сенсі слова (прмови; статті). При відборі матеріалів доцільно керуватися критеріями:

автентичності; актуальності; критерієм градації труднощів; що виникають при сприйнятті і розумінні іншомовних текстів; мовної та смислової доступності тексту; критерієм представленості соціокультурної інформації у тексті; критерієм якості звукового та візуального оформлення; у випадку коли беруться для вивчення тексти теленовин.

При викладанні курсу суспільно-політичної лексики у ВДА доцільним є використання сучасних технологій навчання “у співпраці” на основі графіко-візуальної стратегії; розробленої методистами США [7].

“Співпраця” розглядається як метод навчання; який передбачає сукупність деяких прийомів; об’єднаних загальною логікою пізнавальної та організаційної діяльності слухачів; яка допомагає реалізувати основоположні принципи цього методу.

Серед найбільш цікавих і продуктивних варіантів методу навчання “у співпраці” з використанням графіко-візуальних стратегій; побудованого на основі американської версії; можна назвати такі графіко-візуальні організатори як: 1) діаграму Венна (A Venn Diagram); 2) роботу зі словами (A Way with Words); 3) підйом і падіння: аналіз оповідання (Rise and fall: Story Analysis Chart); 4) карту павука (A Spider Map); 5) піраміду характеру (Character Pyramid) [5; с. 208–211].

Поряд з використанням “графіко-візуальної стратегії” слід; по можливості; пропонувати слухачам завдання; які передбачають самостійне визначення ролі кожного з них у виконанні спільного завдання; а також самостійний контроль правильності його виконання.

На завершальному етапі доцільно запропонувати серію творчих завдань: рольові ігри; інтерв’ю; дискусії (дебати) після перегляду фрагменту новин або фільму); переговори; підготовку різних проектів з використанням комп’ютерної презентації тощо.

Для розвитку навичок говоріння слід використовувати *прийом рольових ігор і виступів (брифінгів)*. Відповідно рольові ігри та виступи (брифінги) є навчальними завданнями; які застосовуються в межах цього прийому. Рольова гра є моделлю фахового суб’єкт-суб’єктного спілкування; в якій мовленнєва та немовленнєва поведінка тісно переплітаються. Кожна рольова гра має складатись із таких компонентів:

Обстановка обставини – це умови; за яких має відбуватися міжособистісна взаємодія. Важливо; щоб обставини обстановки були якомога наближені до обставин обстановки в реальних ситуаціях фахового спілкування. Для цього потрібно; щоб імітувалися умови спілкування; які в реальній фаховій діяльності є; як правило; складними або навіть екстремальними.

завдання – це проблема; яку пропонується розв’язати в процесі міжособистісної взаємодії. Завдання має бути комунікативно вмотивованим; проблемним; тобто таким; що вносить у рольову гру елементи несподіваності; потребує негайної реакції від суб’єктів спілкування; стимулює учасників гри до пошуку нових шляхів вирішення фахових завдань.

розподіл ролей – це розділ рольової гри; в якому чітко вказується; хто і які ролі виконуватиме. Наявність ролей у грі є обов’язковою. Ролі мають бути такими; які слухачі виконуватимуть у реальній фаховій діяльності. Важливо; щоб слухачі змогли адекватно зрозуміти свою роль; вжитися в неї та якомога краще її зіграти.

Як варіанти рольових ігор у нашій методиці застосовуються *інтерв'ю*; *дискусії (дебати)*; *переговори*. Крім того; як вид навчального завдання також використовується *виступ (брифінг)*.

Під час дискусії (дебатів) необхідно поділити слухачів на дві чи більше підгрупи; призначити керівника кожної підгрупи та поставити перед ним спрямовуючі проблемні питання; почати дискусію (дебати) оголосивши тему (теми); дати висловитися представнику кожної групи (декільком представникам) щодо проблеми “за” і “проти”; надати їм можливість ставити запитання; заперечувати сказане опонентами та висловлювати аргументи для підтримання власної думки; підбити підсумки дискусії (дебатів) і закрити захід.

Переговори; як різновид рольової гри; являють собою усне монологічно-діалогічне мовлення (полілог); спрямоване на вироблення у слухачів навичок налагоджувати відносини із суб'єктами; які мають відмінну думку; відстоювати свою позицію (позицію держави; певної групи людей) та заперечувати їх аргументи; переконувати їх для досягнення компромісу (домовленості).

Слід також розглянути прийоми; які складають метод формування продуктивного уміння говоріння. Вони передбачають формування у майбутніх МВУМВ здатності і готовності самостійно здійснювати власні усні висловлювання на абстрактні теми на рівні декількох абзаців (розгорнутого дискурсу) з метою пояснення; детального роз'яснення чи логічного підтримання окремих позицій (власної думки; думок інших людей; офіційної позиції держави тощо); заперечення та уточнення окремих деталей; пояснення; обґрунтування та оцінювання певних подій та явищ; припущення (гіпотезування); розроблення рекомендацій; пропозицій; порад; домовленостей; переконання та навіювання для реалізації певних дій; а також пристосування цих висловлювань до будь-якої аудиторії слухачів.

Приєм навчання аргументуванню та контраргументуванню передбачає систему операцій; спрямованих на те; щоб навчити слухачів аргументуванню; що проявляється в постійному підкріпленні свого судження аргументами; яскравими прикладами; і контраргументуванню; яке проявляється в прагненні не залишати без заперечення жодного з доведень опонента на рівні декількох абзаців (розгорнутого дискурсу) на абстрактні теми монологічної та діалогічної форми. Приєм реалізується за допомогою навчальних завдань; в яких відпрацьовується розвиток таких навичок: підкріплення певного твердження за допомогою аргументів; заперечення певного твердження за допомогою аргументів; підкріплення та заперечення певного твердження за допомогою аргументів.

Приєм навчання оцінюванню певних предметів (подій чи явищ) включає в себе сукупність операцій; спрямованих на розвиток у слухачів навичок вираження свого ставлення (власної думки; думок інших людей; офіційної позиції держави тощо) до певного предмета (події чи явища) на рівні декількох абзаців (розгорнутого дискурсу) на абстрактні теми монологічної та діалогічної форми. Навчальні завдання спрямовані на розвиток таких навичок: висловлення певних емоцій щодо певних предметів (подій чи явищ); обміну думками чи враженнями; викладення власного бачення предмета (події чи явища); вираження позитивних та негативних аспектів (тенденцій) певного предмета (події чи явища).

Приєм навчання переконувати (домовлятися) являє собою сукупність операцій щодо розвитку навичок спонукати співрозмовника до виконання /

невиконання певних дій чи досягнення певних рішень (домовленостей) шляхом маніпулювання його свідомістю чи підсвідомістю на рівні декількох абзаців та розгорнутого дискурсу діалогічної форми на суспільно-політичні теми.

Вправою “*Діалоги*” передбачено розвиток навичок спонукати співрозмовника до виконання / невиконання певних дій чи досягнення певних рішень (домовленостей) шляхом маніпулювання його свідомістю чи підсвідомістю у форматі підготовленого діалогу. Вправа “*Ланцюжок (концентричні кола)*” має на меті спонукати співрозмовника до виконання / невиконання певних дій чи досягнення певних рішень (домовленостей) шляхом маніпулювання його свідомістю та підсвідомістю у форматі непідготовленого (спонтанного) діалогу.

Приєм навчання гіпотезуванню (припущенню) передбачає низку операцій; спрямованих на розвиток у слухачів навичок висловлювання щодо дії; яка могла б відбутися за певних умов (у різних часових формах); на рівні декількох абзаців (розгорнутого дискурсу) монологічної та діалогічної форми на суспільно-політичні теми. Вправа “*Гіпотеза*” має на меті розвиток у слухачів навичок висловлювання щодо гіпотетичної дії; а вправою “*Перефразування*” передбачено перефразування гіпотетичної дії (у різних часових формах).

Враховуючи той чинник; що майбутня фахова діяльність МВУМВ передбачає діалог між представниками широких соціальних прошарків і суспільних угруповань; а також державних і політичних інституцій; доцільним є навчання їх англomовному *політичному дискурсу* [4; с. 109 – 110]. У цьому контексті слід також зазначити; що розуміння політичного дискурсу розвиває не тільки здатність до міжкультурного спілкування; а й здатність орієнтуватися в інформаційному потоці; визначати його змістовну щільність; оперативно диференціювати змістовні одиниці. Формування знань; умінь і навичок політичного дискурсу можливе на основі іншомовних політичних текстів; відеоматеріалів; теленовін; що є важливим засобом розвитку іншомовних лінгвістичної та соціокультурної компетенцій.

Навчання розумінню політичного дискурсу має здійснюватися на основі принципів комунікативної; культурно-орієнтованої; когнітивно-дієвої та особистісно-дієвої спрямованості; які є характерними для комунікативного і низки культурно-орієнтованих підходів.

Методика навчання розумінню політичного дискурсу на прикладі політичних текстів допускає інформаційно-орієнтовний; формуючий та мовний етапи.

При роботі з фрагментом оригінального іншомовного відеоматеріалу слід притримуватися наступної схеми сприйняття:

підготовка слухачів до сприймання відеоматеріалу; формулювання інструкцій (конкретних завдань; які орієнтують на цілеспрямоване і свідоме розуміння інформації та активізацію фонових знань слухачів (Pre-viewing activities);

презентація відеофрагменту (Viewing activities): зосередження на головному змісті та візуальних деталях;

контроль розуміння (Post-viewing activities): включає відповіді на запитання щодо розуміння змісту; передбачення подальшого розвитку подій; залучення слухачів до практики у мовленні через обговорення або рольову гру [2; с. 39].

На наш погляд; досить ефективним для відпрацювання і закріплення писемних лексико-граматичних вмінь є застосування *прийому проектів*; який передбачає творчу індивідуальну та спільну навчально-пізнавальну діяльність слухачів; що спрямована на досягнення результату з розв'язання певного фахового завдання; пов'язаного із складанням документів (матеріалів) з метою виконання поставлених завдань.

Усі проекти; які слухачі мають виконати; моделюють умови; максимально наближені до реальних. Перед їх виконанням викладачеві доцільно відпрацювати зі слухачами структуру та вимоги до складання документів (матеріалів). З цією метою рекомендується продемонструвати зразки реальних документів (матеріалів) та ознайомити з їх структурою і вимогами до відпрацювання. Організація і виконання проектів відбувається на таких етапах:

- розподіл слухачів у групи (підгрупи; пари);
- призначення старших у групах (підгрупах; парах);
- забезпечення учасників додатковою інформацією;
- розподіл завдань між учасниками;
- розміщення учасників в аудиторії [8; с. 16 – 17].

Прикладом застосування прийому проектів; який апріорно застосовується у ВДА; може бути проект “Дипломатичні та службові документи (матеріали)”; метою якого є розвиток навичок складання документів чи інших письмових матеріалів (прохання на отримання дозволу; особистої ноти; пам'ятної записки; листа-подяки; листа-повідомлення тощо); які містять опис; викладення фактів; інструкції (рекомендації) для забезпечення офіційного представництва військового відомства України в англійськомовних країнах.

Висновки. Таким чином; методика викладання курсу англійської суспільно-політичної лексики у ВДА має свої особливості; пов'язані з мовним і мовленнєвим матеріалом; необхідним для засвоєння відповідно до програмних вимог. На сучасному етапі актуальним є застосування різних комунікативних стратегій навчання з позиції системно-діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів; а також ситуативних; проблемних; творчих завдань; різних вправ; які спонукають слухачів до активної пізнавальної діяльності з опорою на їх життєвий досвід та розвивають їх комунікативні навички.

Необхідність розвитку здатності МВУМВ до міжкультурного спілкування та їх готовності відповідати вимогам сучасного світу зумовлює перспективність подальшого дослідження та розробки нових компліментарних методик викладання курсу суспільно-політичної лексики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перевод и реферирование общественно-политических текстов. Английский язык: учебное пособие / [Беспалова Н. П.; Котлярова К. Н.; Лазарева Н. Г.; Шейлеман Г. И.]. – [4-е изд.] – М.: Изд-во РУДН. 2004. – 126 с.
2. Британ Ю.В. Використання відеоматеріалів для формування соціокультурної компетенції студентів першого курсу мовних спеціальностей / Ю.В. Британ; Т.В. Приходько // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Шевченка. Серія “Педагогічні науки”. – Вип. 63. – 2009. – С. 37 – 41.
3. Гейко Н. Опыт обучения общественно-политическому переводу / Н. Гейко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grani2.kznscience.ru/participants/sekciya1/GeykoNR/>.
4. Нарійчук М. Англійський політичний дискурс і міжкультурна комунікація: лінгводидактичний аспект / М. Нарійчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis->

nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?

C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoaf_2013_33_35.pdf.

5. Трапезникова Г. Графико-визуальная стратегия обучения общественно-политической лексике в ВУЗе в условиях введения ФГОС / Г. Трапезникова; Ф. Хабибуллина // Fundamental research. – 2014. – №8. – С. 207 – 2011.

6. Чудинов А.П. Политическая лингвистика: учеб. пособие. / А. П. Чудинов – М.: Изд-во Флинта “Наука”; 2006. – 254 с.

7. Marcia L. Engage the Brain: Graphic Organizers and other Visual Strategies / L. Marcia – Corwin Press.com.; 2008. – 96 p.

8. Вопросы стимулирования иноязычной устной речи в ВУЗе: [межвуз. сб. науч. трудов / отв. ред. Т.Ф. Векшина]. – Ульяновск: Ульяновский ГПИ им. И.Н. Ульянова. – 1985. – 107 с.

И.М. Семеняко; кандидат политических наук
Военно-дипломатическая академия
имени Евгения Березняка

КОММУНИКАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ ОБУЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКЕ БУДУЩИХ МАГИСТРОВ ВОЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

В статье проанализированы актуальные коммуникативные стратегии обучения англоязычной общественно-политической лексике (современные технологии обучения “в сотрудничестве” на основе графико-визуальной стратегии; приемы ролевых игр; выступлений (брифингов); интервью; дискуссий (дебатов); переговоров; проектов; обучение аргументированию и контраргументированию; обучение оцениванию определенных предметов (событий или явлений); англоязычный политический дискурс и т.п.); которые применяются на занятиях со слушателями ВДА с учетом их будущей профессиональной деятельности. Применение вышеуказанных коммуникативных стратегий обучения вызвано необходимостью формирования ключевых коммуникативных компетенций будущих магистров военного управления в международных отношениях и осуществляется с позиции системно-деятельностного и личностно ориентированного подходов.

Ключевые слова: общественно-политическая лексика; графико-визуальная стратегия; ролевые игры; приемы; проекты; политический дискурс.

I. Semeniako; Ph.D. in Political Science
Military-Diplomatic Academy
named after Yevheniy Berezniak

COMMUNICATIVE STRATEGIES OF TEACHING SOCIAL- POLITICAL VOCABULARY TO FUTURE MASTERS OF MILITARY MANAGEMENT IN FOREIGN AFFAIRS

In the article the current communicative strategies of teaching English social-political vocabulary are analyzed (modern teaching technologies “in cooperation” based on graphical-visual strategy; role playing techniques; public speeches (briefings); interviews; discussions (debates); negotiations; projects; argumentation and dispute; evaluation of certain objects and events; English political discourse etc.). The mentioned before strategies are applied at English lessons in Military-Diplomatic Academy with regard to the students’ future professional activity. The application of these communicative strategies is carried out due to the necessity of forming key communicative competences of the students and implemented from the perspective of system-activity and personality oriented approaches.

Keywords: social-political vocabulary; graphical-visual strategy; role playing; techniques; projects; political discourse.